

משימת הערכה בעברית

שנת הלימודים תשע"ג

לכיתות ו'

שם התלמיד/ה	_____
כיתה	_____
בית ספר	_____

פרק ראשון

קראו את הקטע שבמסגרת ואת הסיפור שלפניכם, וענו על השאלות שאחריהם.

עלילת הספר מתרחשת במאה ה-19, בעיירה קטנה בדרום ארצות הברית. תום הוא נער יתום אשר אומץ על ידי דודתו פולי. העלילה מתארת את חייו המורכבים של תום ואת ניסיונות ההתמודדות שלו עם קשיים ואתגרים, באמצעות חיפוש מתמיד אחר הרפתקאות ומעשי קונדס. בפרק שלפניכם תקראו כיצד התמודד תום עם העונש שקיבל מדודתו – לסייד את גדר הבית.

הסייד הָדְגוּל / מרק טווין

מעובד מתוך: תום סוייר, מרק טווין, תרגום: איה תומר, הוצאת עופרים, ת"א

בוקר יום שישי הגיע, והעולם הקיצי היה כולו צלול, רענן ומלא חיים. שיר התרונן בלב, פְּנֵי הכול האירו בחיוך, והאביב ניכר על כל צעד ושעל.

תום הסתובב על המדרכה, בידו דלי ובתוכו סיד לצביעה ומברשת ארוכת ידית. הוא בחן את הגדר שהוטל עליו לסייד, וכל תחושת השמחה שמילאה אותו פרחו ממנו כלא הייתה, ועצב עמוק השתלט על נפשו. שלושים מטר של גדר עץ בגובה שני מטרים וחצי. הוא נאנח, טבל את מברשתו בסיד והעביר אותה על לוח הקרש הגבוה ביותר. הוא חזר על הפעולה, עשה זאת שוב, השווה את פס הסיד חסר המשמעות לעומת המשטח האין-סופי של גדר בלתי מסוידת, והתיישב על קופסת עץ בתחושת ייאוש.

הוא החל לחשוב על כל הדברים הנהדרים שהתכוון לעשות באותו יום, ותחושת העצב שלו רק העמיקה. עד מהרה יגיעו חבריו חסרי הדאגה בדילוגים לקראת הרפתקאות מלהיבות, וילגלגו עליו. בשעת ייאוש שחור שכזה נחה עליו לפתע רוח ההשראה! ולא סתם, אלא רוח השראה מופלאה ודגולה.

הוא נטל את מברשתו והמשיך בעבודתו בניחותא. במרחק ראה את בן רוֹגְ'רִס מתקדם לעברו. מכל הנערים, הוא הנער שמפני לעגו חשש יותר מכול. דרך הילוכו של בן הייתה ניתור-דילוג-קפיצה, הוכחה לכך שלבו היה קל עליו.

תום המשיך בסיוד כאילו לא שם לבו אל בן רוֹגְ'רֵס. רגע נעץ בו בן עיניים. תום בחן את משיכת המברשת האחרונה שלו בעין של אומן, אחר כך שב והעביר את מברשתו שנית בקלילות ובחן את התוצאה, כמקודם. בן נעמד לצדו. פיו של תום התמלא רוק למראה התפוח שאכל בן, אך הוא המשיך להתרכז בעבודתו.

בן אמר: "שלום, ידידי היקר. אתה צריך לעבוד, מה?"

תום הסתובב לפתע ואמר: "היי, זה אתה, בן! לא שמת לב!"

"שמע, אני הולך לשחות. היית רוצה לבוא לוי היית יכול נכון? אבל אתה צריך לעבוד, כמובן".

תום בחן מעט את הנער, ואמר - "למה אתה קורא עבודה?"

"מה, זו לא עבודה?" ענה בן.

תום שב לסיוד שלו, וענה כלאחר יד: "כן, זה אולי נכון ואולי לא. כל מה שאני יודע שזה מתאים לי".

"בחייד, אתה לא חושב שאני מאמין שזה מוצא חן בעיניך?" שאל בן.

המברשת המשיכה במהלכה ותום אמר: "אוהב את זה? אני לא מבין למה שלא אוהב את זה. האם בכל יום מזדמן לילד לסייד גדר?"

הדברים נראו עתה באור שונה. בן הפסיק לכרסם את התפוח שלו. תום העביר בנעימות את המברשת שלו קדימה ואחורה, פסע פסיעה לאחור לבחון את התוצאה, הוסיף מגע קל פה ושם, שב וביקר את התוצאה שנית. בן התבונן היטב בכל תנועה מתנועותיו של תום ועניינו הלך וגבר, ואז אמר:

"היי תום, תן לי לסייד קצת".

תום שקל ועמד להסכים, אך שינה דעתו: "לא... לא... אני לא חושב שזה ילך. אתה מבין בן, דודתי פולי מייחסת חשיבות רבה מאוד לגדר זו שנמצאת ממש על הרחוב. אתה מבין, בגדר האחורית לא היה אכפת לי, וגם לה לא היה אכפת. אבל הגדר הזאת ממש חשובה לה. צריך לעשות את זה בזהירות רבה. רק ילד אחד מתוך אלף, אולי שניים מאלף, יכולים לעשות את זה כמו שצריך".

"תום בחייד, תן לי רק לנסות. רק קצת... אני הייתי נותן לך לוי זה היה שלי".

"בן, אני רוצה מאוד, באמת שכן, אבל הדודה פולי... תראה, ג'ים רצה לעשות את זה, אבל היא לא נתנה לו. אתה לא רואה באיזה מצב אני נמצא? אם אתן לך לגעת בגדר הזו ומשהו יקרה..."

"בחייד, אני אהיה זהיר מאוד. תן לי לנסות".

"טוב, נראה... לא, בן, לא באמת. אני פוחד...".

תראה... אתן לך את התפוח שלי".

ואז מסר לו תום את המברשת בחוסר רצון בולט, אך בלב עולץ מאוד. ובעוד עֶבֶד בן והזיע בשמש, ישב "האומן" על חבית בַּצָּל בקרבת מקום, נדנד את רגליו, כרסם את התפוח ותכנן איך יפיל בפח עוד תמימי דרך. נערים חדשים באו למקום, בהפרש של פרקי זמן קצרים ביותר. הם באו ללעוג, אך נשארו לסייד. עד שתש כוחו של בן, כבר היה בילי פישר מוכן להחליפו, וכאשר גם הוא התעייף, תפס את מקומו ג'וני מילר, וכך הלאה, וכך הלאה, שעה אחרי שעה.

ואילו תום, הוא בילה בנעימים כל העת, הייתה לו חֶבְרָה בשפע, והגדר הייתה מרוחה בשלוש שכבות של סיד!

השאלות:

1. תום קיבל עונש מדודתו לצבוע את הגדר והרגיש מיואש. מדוע הרגיש כך? כתבו שתי סיבות.

א. _____

ב. _____

2. הסיפור נפתח בתיאור האווירה הנעימה בבוקר יום שישי. מה תפקידו של תיאור זה בסיפור? הקיפו את התשובה הנכונה.

א. לתאר את החיים הטובים בעיירה של תום בארצות הברית.

ב. להדגיש את הניגוד בין תיאור הבוקר הנעים ובין הרגשתו של תום.

ג. לתאר את הרגשתו הטובה של תום ביום שישי בבוקר.

ד. להדגיש את הניגוד בין החיים של תום לחיים של חבריו.

3. תום גרם לבן רוֹגֵ'רס לרצות לסייד את הגדר. תארו כיצד עשה זאת תום.

4. בסוף הפרק כתוב: "ובעוד עָבַד בן והזיע בשמש, ישב 'האומן' על חבית בַּצֵּל בקרבת מקום, נדנד את רגליו, כרסם את התפוח ותכנן איך יפיל בפח עוד **תמימי דרך**".

1. מדוע לדעתכם בחר הסופר לכנות את תום "האומן"?

א. כי תום הציג את צביעת הגדר כאילו הייתה אומנות.

ב. כי תום חשב שדודה פולי רואה בצביעה אומנות.

ג. כי תום סיפר לחבריו שהוא אומן מומחה בצביעה.

ד. כי תום ידע לצבוע את הגדר הכי טוב.

2. הסופר בחר לקרוא לנערים שהגיעו למקום "תמימי דרך" כדי להדגיש בפני הקוראים כי:

א. הנערים הגיעו למקום אחרי שהלכו דרך ארוכה.

ב. הנערים לא ידעו על התחבולה של תום.

ג. הנערים רצו להיות חברים של תום ובן.

ד. הנערים לא היו ילדים טובים וישרים.

5. השלימו את המילים בעזרת מילים מהשורש **ס-י-ד**.

לקראת חג הפסח **סיידו** בני המשפחה את ביתם. דניאלה ערבבה את ה _____ הלבן בדלי. אבא וגל התחילו _____ את קירות הבית בצבע לבן. מלאכת _____ הבית נמשכה כשבוע ימים.

6. מהכתוב בסוף הפרק אפשר להבין שתום היה מרוצה. מדוע הוא היה מרוצה?

7. לפניכם תארים. הוסיפו להם **שמות** מתאימים לפי הפרק שקראתם. היעזרו במחסן המילים.

דוגמה:
פירסאקאל מלהיבות

_____ ארוכת ידית

_____ עמוק

_____ בלתי מסוידת

_____ גבוה

מחסן המילים: דודה, עצב, גדר, מברשת, לוח עץ, תפוח

בכתיבתכם הקפידו על הניסוח, על סימני הפיסוק, על כתיב נכון ועל כתב יד ברור.

8. מה דעתכם על ההתנהגות של תום בסיפור? נמקו תשובתכם, והביאו דוגמאות מתאימות.

פרק שני

קראו את הטקסטים וענו על השאלות שבעמודים הבאים.

בעלי חיים בגני חיות

קראו את המידע שלפניכם וחישבו: לו יכלו בעלי החיים בגן החיות לדבר בשפתנו, מה הם היו מספרים לנו? האם הם היו מעדיפים להישאר בשבי או להיות חופשיים בטבע?

1

גני חיות בעבר וכיום

מעובד מתוך: ויקיפדיה

לבני האדם חשוב להחזיק חיות בר בשבי. מדענים יכולים לחקור אותן בקלות, והמבקרים בגני החיות ובספארי נהנים לצפות בחיות מעניינות ומרהיבות שנמצאות במרחק נגיעה. בעבר החזקת חיות בר, ובעיקר טורפים גדולים, הייתה זכות השמורה לבני האצולה בלבד. גני החיות היו לרוב חלק מאחוזתם הפרטית של מלכים ואצילים. חלק גדול ממיני בעלי החיים בגני החיות האלה ניצודו בטבע. ציד זה פגע באוכלוסיות של חיות בר, ולעתים קרובות הפריד בין גורים להוריהם ואף הביא למות הגורים. החיות הוחזקו בבורות או בכלובים קטנים וצרים, ומתקנים אלו לא היו גני חיות במובן של ימינו. רוב האנשים לא הורשו להיכנס אליהם, והם נועדו לבידור ולשעשוע של השליטים.

כיום גני החיות משתרעים על פני שטחים נרחבים, דבר שתורם לחופש התנועה של החיות. בגנים אלה בעלי החיים מצויים בכלובים המדמים את סביבתם הטבעית ככל שניתן. לגני החיות מטרות כמו שימור מינים הנתונים בסכנת הכחדה, מחקר, חינוך המבקרים בנוגע לחשיבות שימור עולם החי, והנחלת ערכי הגנת הטבע והסביבה לצעירים. כיום גני חיות רבים מפעילים תכניות שימור, בתקווה לשחרר חזרה אל הטבע את בעלי החיים הנתונים בסכנת הכחדה. בחלק מגני החיות יש גם בתי חולים לחיות, לשם הם מקבלים חיות בר יתומות, פצועות או חולות, ומטפלים בהן. רוב בעלי החיים זקוקים לקשרים חברתיים עם בני מינם כל ימי חייהם. לכן בגני החיות מקפידים שבעלי החיים יהיו בחברת בני מינם ומשפחתם. לעתים בעבור חלק מבעלי החיים שהייה בגני החיות מאריכה את תוחלת חייהם. לעומתם בעבור בעלי חיים אחרים הימצאותם בתנאי שבי מקצרת את תוחלת החיים שלהם.

2

כמה שנים חי בעל חיים בשבי ובטבע?

בעל החיים	אורך החיים בטבע	אורך חיים בשבי
תוכי	עד 20 שנים	עד 5 שנים
פיל	עד 56 שנים	עד 19 שנים
אריה	עד 14 שנים	עד 20 שנים
ג'ירף	עד 25 שנים	עד 28 שנים
שימפנזה	עד 50 שנים	עד 60 שנים

4

גני חיות – פוגעים או מְגַנִּים?

מעובד מתוך: אתר אנונימוס*

בחלק מגני החיות מוגבלים בעלי החיים לשטחים צרים. הכלובים בנויים ממשטחי בטון, סורגי פלדה וגדרות חשמליות. כמו כן, חלק מבעלי החיים מוחזקים בתנאים לא מתאימים. למשל, עטלפים הזקוקים במשך היום לחושך ולשקט, לעתים מוחזקים במשך היום בכלובים מוארים, בסביבה רועשת.

האנשים המקימים גני חיות חושבים שבכוחם של גני החיות ללמד אנשים על בעלי החיים, על התנהגותם ועל אורחות חייהם. ואולם בעלי החיים הכלואים בגן החיות מנועים מלבצע כמעט כל התנהגות טבעית: בעלי החיים הרגילים למרחבים עצומים מוגבלים לשטחים צרים; בעלי החיים החיים בעדרים או במשפחות גדולות מוחזקים בבידוד או בזוגות; התנהגויות כמו חיפוש מזון וחיזור נשללות מהם, ולעתים חוסר בפעילות גופנית מביא אותם להתנהגות אלימה.

אף על פי שגני חיות רבים רוצים להצטייר כמסייעים לשימור מינים נכחדים, פעמים רבות הם דווקא אלו המסייעים להכחדתם. בעלי החיים הנדירים מטולטלים במסעות קשים ובלתי פוסקים מסביב לעולם כדי להיות מוצגים בגני חיות. לעתים נדירות עולה להם בחייהם, ותלאות המסע מביאות למותם.

* אנונימוס היא עמותה שקמה במטרה לסייע לבעלי החיים ולהיאבק בפגיעה בבעלי החיים.

3

נפלאות ההעשרה הסביבתית

מעובד מתוך: פרופיל, עלון גן החיות התנ"כי ירושלים, גיליון 129, ינואר 2012

האם הייתם הולכים לבקר בגן חיות בלי פילים, אריות ודובים?

גני החיות המודרניים מתמודדים כיום עם שאלות רבות הנוגעות למצבם של בעלי החיים הנמצאים בתוך גן החיות. לו היינו חוזרים עכשיו 100 שנים אחורה, היינו מגלים גני חיות שנראים כמו בתי כלא. גני החיות המודרניים מתקדמים כל הזמן, משתנים ומתפתחים ומנסים לשפר את תנאי המחיה של בעלי החיים. אחת הדוגמאות הטובות ביותר היא קידום "ההעשרה הסביבתית". "ההעשרה סביבתית" היא הפיכת סביבתם של בעלי החיים למעניינת, שגרתית פחות, ואפילו מאתגרת. ישנן צורות רבות ושונות של ההעשרה שכזאת. למשל ניתן להשמיע לבעלי החיים קולות של בעלי חיים אחרים. עוד דרך להעשיר את חייהם של בעלי החיים היא בעזרת ריחות. למשל, להביא לאריות גללים של בעלי חיים אוכלי עשב. בדרך זו האריות מריחים בשבי ריחות דומים לאלה שמריחים אריות בטבע.

בגני חיות אחדים בעולם זנים שונים של בעלי חיים אינם מופרדים הפרדה מלאה, והם יכולים לראות ולהריח ולשמוע זנים של בעלי חיים שונים מהם. בגן החיות שבשווייץ למשל שוכנות עזי הרים בשכנות קרובה לנמרי השלג. בעלי החיים יכולים לראות זה את זה כל הזמן. המבקר בגן חיות זה יכול לראות את נמר השלג מתבונן בטרף הטבעי שלו (עז ההרים) בהתלהבות רבה.

ניתן גם לבצע ההעשרה סביבתית פשוטה יחסית. למשל, די בהוספה או בהסרה של ענפים וחלקים שונים בכלוב כדי לעניין את בעלי החיים. גם חיתוך אוכל והצגתו בצורות שונות יכולים לשמש משחק, לעורר עניין ולגרום להעשרה לבעלי החיים. המטפלים בביתן החיות הקטנות בונים מתקנים שונים שמגרים את המחשבה של בעלי החיים. למשל המטפלים בונים גליל של נייר טואלט, טומנים בו נייר סופג, מחוררים את הגליל וממלאים את החורים בזחלי קמח. על הקופים הקטנים לגלות תחכום וסבלנות על מנת להוציא את כל הזחלים החוצה מתוך הגליל.

השאלות:

1. לפי המידע המופיע בקטע מספר 1: **גני חיות בעבר וכיום**, ערכו השוואה בין החזקת בעלי החיים בשבי בעבר וכיום. השלימו את הטבלה שלפניכם.

רכיבים להשוואה	גני חיות בעבר	גני חיות כיום	דוגמה
הנהנים מהחזקת בעלי החיים	בני אצולה בארץ	כל בני האדם	
תנאי החזקת בעלי החיים			
מטרת החזקת בעלי החיים בשבי			

2. האם גני החיות פוגעים בבעלי החיים או מגנים עליהם? כתבו מהי עמדתה של עמותת אנונימוס על פי קטע מס' 4, והביאו מן הקטע דוגמאות התומכות בדעתה של העמותה.

בכתיבתכם הקפידו על הניסוח, על סימני הפיסוק, על כתיב נכון ועל כתב יד ברור.

3. בקטע מס' 4: **גני חיות – פוגעים או מגנים?** כתוב: "גני חיות רבים רוצים להצטייר כמסייעים לשימור מינים נכחדים, **אף על פי כן** פעמים רבות הם דווקא אלו המסייעים להכחדתם".

איזו מילה יכולה להחליף את המילה **אף על פי כן**?

- לכן
- למרות זאת
- אמנם
- בתנאי ש...

4. התבוננו בטבלה בקטע מספר 2: **כמה שנים חי בעל חיים בשבי ובטבע?** וענו:

א. מי מִבֵּינָם בעלי החיים חי שנים רבות יותר בשבי מאשר בטבע?

ב. מה משותף לפיל ולתוכי?

5. מהטבלה בקטע מספר 2: **כמה שנים חי בעל חיים בשבי ובטבע?** אפשר ללמוד כי:

א. כל בעלי החיים מצליחים לחיות שנים רבות יותר כשהם חיים בטבע.

ב. השהייה בגני חיות מאריכה את תוחלת החיים של חלק מבעלי החיים.

ג. הפיל חי בשבי שנים רבות יותר מאשר בטבע.

ד. השבי מקצר את חייהם של כל בעלי החיים.

6. מהי המטרה המרכזית של קטע מספר 1: **גני חיות בעבר וכיום?**

א. לשכנע את הקוראים כי בעלי חיים המוחזקים בגני חיות סובלים מאוד.

ב. לשכנע את הקוראים לבקר בגני החיות.

ג. לתאר את השינוי החיובי שחל בתנאי המחיה של בעלי חיים המוחזקים בגני חיות.

ד. לתאר את תפקידו של מטפל החיות.

7. מהי "העשרה סביבתית" בגני חיות, על פי קטע מספר 3?

הביאו דוגמאות לכך מהקטע.

8. סמנו את הקטעים המתאימים:

<p>מאילו קטעים ניתן ללמוד על סבל בעלי החיים בגני חיות? גני חיות בעבר וכיום (קטע מס' 1) ☒ כמה שנים חי בעל חיים בשבי? (קטע מס' 2) _____ נפלאות ההעשרה הסביבתית (קטע מס' 3) ☒ גני חיות - פוגעים או מגנים? (קטע מס' 4) ☒</p>	דוגמה
--	-------

א. באילו קטעים מובעת הדאגה והאחריות של בני האדם כלפי בעלי החיים?

- גני חיות בעבר וכיום (קטע מס' 1) _____
 כמה שנים חי בעל חיים בשבי? (קטע מס' 2) _____
 נפלאות ההעשרה הסביבתית (קטע מס' 3) _____
 גני חיות - פוגעים או מגנים? (קטע מס' 4) _____

ב. מאילו קטעים ניתן ללמוד על תפקידיו של גן החיות כיום?

- גני חיות בעבר וכיום (קטע מס' 1) _____
 כמה שנים חי בעל חיים בשבי? (קטע מס' 2) _____
 נפלאות ההעשרה הסביבתית (קטע מס' 3) _____
 גני חיות - פוגעים או מגנים? (קטע מס' 4) _____

9. א. בקטע 1: **גני חיות בעבר וכיום** כתוב: "והם נועדו לבידור ולשעשוע של השליטים". (בסוף פסקה 2)

המילה **והם** מתייחסת ל _____.

ב. בקטע 4: **גני חיות פוגעים או מגנים?** כתוב: "לעתים נדירותם עולה להם בחייהם". (בסוף פסקה 3)

המילה **נדירותם** מתייחסת ל _____.

10. באיזה ערך במילון נמצא את פירוש המילים שלפניכם?

הקיפו את המילה המתאימה.

- א. **בסביבתם** - סביבות; סביבה; סבב; בסביבה
 ב. **התנהגויות** - התנהגות; התנהג; התנהגויות; נהג

